

Forandringens mulighed

Dansen er en ny organisk form mellem ord, krop, billede, tanke. Det mener den italienske koreograf Christina Caprioli, der i dag er leder af koreografi-afdelingen på Danshögskolan i Stockholm. Hun underviste på det 12. Copenhagen Dance Seminar i Dansens Hus, hvor Lis Engel mødte hende over en samtale om den moderne dans som kunstform.

af Lis Engel (cand.scient, ph.d. seniorforsker i bevægelse og dans ved Danmarks Humanistiske Forskningscenter)

I sommeren 2002 afholdt Dansens Hus sit 12. Copenhagen Dance Seminar med en række nordiske dansekunstnere og pædagoger. Der var som sædvanlig et bredt udvalg af klasser i moderne, klassisk og jazz. I forbindelse med mit nuværende forskningsprojekt om Bevægelsens og dansens poetik ved Danmarks Humanistiske Forskningscenter deltog jeg i de moderne koreografiklasser med Christina Caprioli og Rasmus Ölme. I denne artikel vil jeg beskrive nogle af mine første indtryk af Christina Capriolis arbejde med den moderne dans og herefter lade hende selv få ordet i et interview om den moderne dans som kunstart.

Christina Capriolis måde at arbejde med at skabe koreografisk materiale og arbejde med den færdige koreografi, hendes tanker omkring arbejdet med kroppen og menneskets bevægelse, om

Jeg er interesseret i dét, der sker imellem ord, krop, billede, tanken og tidsfornemmelsen. Jeg drages af den dansende krop som grænse, som hindring, som besmittet form (som hverdagsagtig form), bærer af mening, abstraktionens rum og repræsentation.

metoder og teknik forholder sig alt sammen på en direkte og konkret måde til en række vigtige spørgsmål omkring dét at arbejde med den moderne dans som kunstnerisk udtryksform.

Hendes arbejdsform er præget af en utrolig koncentration og en klar og knivskarp fornemmelse for bevægelsens mange nuancer koblet med en organisk og psykologisk forståelse af bevægelsens mangedimensionelle aspekter som relationer af del/helhed, rytme, artikulation, hastighed, rotation, lethed og tyngde. Den koreografi, hun arbejdede med under seminaret, var sammensat af lange kæder af rytmiske trinforløb. Rytmien var fremtrædende som en puls, der forbandt de enkelte bevægelser i kæder af pulserende mønstre, men samtidig koblet med en sensitivitet i den enkelte bevægelse fra det mindste til det største, som gjorde kropssproget utroligt artikuleret, flerstrengt, overraskende og varieret.

Stilen kan beskrives som meget nutidig. Kroppens overordnede tone skiftede i et felt af stadig vekslende mikrovariationer af spændthedsafspændthed, i et strømmende forløb, men med gentagne brud, som kunne komme til udtryk for eksempel i de mindste drejninger af kroppen eller i mikrobevægelser af enkelte dele af kroppen, som ansigtet, en hånd, en finger eller siden af foden.

Et unikt og nuanceret kropssprog med et intenst nærvær, som på én gang gør kroppen til noget meget genkendeligt, konkret hverdagsagtigt og samtidig ved sin uhyre skarpe artikulation af små skift både i form, energi og tempo fremhæver særlige kinetiske (som vedrører bevægelse; red.) og kinestetiske (som vedrører bevidsthed om bevægelse og stillinger af muskler og led ved hjælp af sanseorganer i muskler og celler; red.) melodier, som farver det enkelte øjeblik og forbinder kroppen, følelsen og billedet med rummet

og det unikke øjeblik. Umiddelbart kan der ikke sættes nogen genkendelig stilbetegnelse på. Capriolis formsprog sprænger traditionelle genre- og stilbegreber.

Kroppens klangfarver

I løbet af ugen har vi trænet lange trinrækker under Christina Capriolis utrættelige forbillede og energi. Hun arbejder med en allerede fastlagt koreografi, og vi tilegner os den via den klassiske metode at se, at indleve os i bevægelsesserien, at imitere formerne, at mærke dem som levende forandringer af bevægelsens dynamik, som visuel og kinestetisk kropstanke i rum og tid. Langsomt når vi via imitationen ind i følelsen af denne synliggjorte bevidsthedsstrøm. Det er kroppens og bevægelsens direkte sprog, som vi også benyttede os af som helt små, når vi skulle erfare og forstå måder at være i verden på.

Det er kroppens sange, kroppens klangfarver, som på én gang udspringer af mødet mellem kroppen, rummet og det unikke levende øjeblik. Kunstnerens mulighed er at udtrykke sig kropsligt på en måde, som drager tilskueren ind i dette kropslige udtryk, sådan at dansen åbner for indlevelse og oplevelse af bevægelsens bevidsthedsstrøm. Vi lader det ikke kun blive ved den indlevede og følte imitation, men forsøger at genskabe bevægelsesudtrykket med vores egne bevægelser.

Det er en spændende og krævende proces. Christina Caprioli arbejder i et yderst koncentreret og professionelt tempo. Det er lange trinserier, og hun fortsætter i meget lange perioder uden afbrydelser, for endelig at bryde af et kort øjeblik med lige så intense forklaringer. Undervisningen åbner deltagerne for en intens oplevelse af en ultramoderne dansestil og en højt professionel arbejdsform.

Hvad er væsentligt?

Jeg havde aftalt at mødes med Christina Caprioli for at interviewe hende om hendes syn på, hvad

Christine Caprioli er født i Italien og har igennem årene udviklet en vigtig kunstnerisk profil. Efter 15 år i Sverige er hun i dag kendt som en af de ledende koreografer i landet. Kernen i Christina Capriolis arbejde findes i det konkrete arbejde med tanken og kroppen. Formen er abstrakt, men rummer samtidig en farverig dramatik. Energi og passion er en uadskillelig kvalitet i alt hendes arbejde. I 2001 blev hun udnævnt til leder af koreografiafdelingen på Danshögskolan i Stockholm.

der er betydningsfuldt i den moderne dans lige nu. Hvordan den moderne dans arbejder med kropstanke og bevægelse som kunstart, og hvilke muligheder og betydninger dansen har for mennesket i dag? Vi mødtes i et lille kontor i Dansens Hus, som vi havde fået lov til at låne.

– Hvad ser du som væsentligt i den moderne danskunst nu?

”Jeg ser efter sammenhænge, berøringer, modstande i tanker og i praksis. Jeg er interesseret i dét, der sker imellem ord, krop, billede, tanken og tidsfornemmelsen. Jeg drages af den dansende krop som grænse, som hindring, som besmittet form (som verdslig/hverdagsagtig form), bærer af mening, abstraktionens rum og repræsentation. På én gang subjekt og redskab, projiceret tanke og ubekymret udflugt. Det er den konkrete, fysiske, anatomiske klarhed, klarheden i den klassiske tænkning og helt konkret også som det næste trin, hvordan det er muligt at bruge den selv samme struktur, men skifte idé eller fokus fra kor og linearitet til differentiering. Det er, hvad vi alle sammen gør i øjeblikket. Vi konstruerer ny organisk form.”

– At gå ind i et stykke af din bevægelseskoreografi og opleve den klarhed og uhyre nuancerede rytmiske formdynamik i en bevægelsesfrase giver en stærk følelse af fluiditet og en umiddelbar oplevelse af en tilstand af foranderlighed. Det opleves som et direkte udtryk for en fysisk sensitivitet for øjeblikkets bevægelighed, en meget moderne følelse af en flydende energi, som samtidig er fuldstændigt klart og skrappt artikuleret.

”I øjeblikket er jeg virkelig optaget af at finde et formudtryk i dansen, som kan synliggøre forandring. Jeg konstruerer og holder muligheden for forandring i live. Det handler ikke længere om dansen som et dybt udtryk for mennesket som form i rum og tid, som et krop-sjæl udtryk i klassisk forstand i renhed og sandhed, denne klassisk, dybe menneskelige, harmoniske følelse af en slags

renhed og sandhed. Det er næsten, som om jeg skaber problemer på scenen, og jeg bliver ved problemerne. Jeg giver ikke svar, men jeg viser heller ikke blot koreografiske valg i forhold til at virkeliggøre og synliggøre muligheden for forandring, men også koreografiske valg i forhold til den krop, som dansestuderende lærer at blive til gennem dansens intentioner. Dét er, hvad jeg synes dansen som moderne kunstform handler om. Det handler ikke om at give svar, men om at vise, hvad der er af drivkræfter bagved. Dét, som jeg konstruerer og holder i live, er forandringen som mulighed. Gennem arbejdet med at skabe ny organisk form virkeliggøres en direkte oplevelse af forandringens virkelighed.”

– Hvordan ser du på dansen i forhold til moderne kunst?

”Det er et meget svært spørgsmål. Somme tider synes jeg, at værkerne siger noget om det, men jeg kan ikke verbalisere det. Det ville være godt for dansen, hvis vi kunne gøre det..... Vi lever ikke længere i omgivelser, hvor vi kan sige klart, hvad kunst er – vi har for megen information. Men for mig er der en lille forskel på at undervise og på performance. Performance handler om en ny form for repræsentation, og om at tillade kroppen at være noget andet, som ikke nødvendigvis er en forudfastlagt plan eller formodet konstruktion af det sociale, af kønnet, af alt det der. Jeg ved naturligvis, at vi er konstruktioner af vores omgivelser, men på nogle måder er jeg stadigvæk romantiker og klassisk i min tanke. Det er vigtigt, at kroppen kan vise sin egenart, hvor den ikke længere kun er et produkt af kønnet og af sociale og psykologiske mønstre osv. Det synes jeg er en væsentlig ting at vise på scenen i dag, hvor der ikke er nogen alternativ krop, ikke nogen anden end netop denne krop, som vi altid læser sådan. Men det er kun én side af det. Det er det politiske og sociale aspekt.

Det handler ikke om at give svar, men om at vise, hvad der er af drivkræfter bagved. Dét, som jeg konstruerer og holder i live, er forandringen som mulighed. Gennem arbejdet med at skabe ny organisk form virkeliggøres en direkte oplevelse af forandringens virkelighed.

Jeg er også meget optaget af kroppen i forbindelse med den seriøse musiske interesse kroppen har. Kroppen er optaget af musik, og kroppen er optaget af form. Kroppen er faktisk et meget specielt instrument. I dag er det meget sjældent, at det forstås; at den side af kroppen virkelig ses. Jeg føler, at hvis samfundet nu blot siger nej til al dans og scenedans, så ville der virkelig være tale om et tab af alternativer og af kvaliteter. Hvis vi kan tænke på kunst som et produkt, en konkret begivenhed i forskellige former, som spejler og forklarer noget om tiden, så er det ikke bare repræsentationer, men det er formning af noget, som vi ikke har set, noget vi ikke er opmærksom på, noget vi ikke er bevidste om.

Forstået på den måde har kunst en fantastisk betydning og værdi for os som mennesker, som sociale grupper – som kropslige måder at synliggøre nye tanker og idéer. Men jeg tror ikke, at dansen som kunstart nogen sinde kan forvandle verden. Jeg tror ikke, at dansekunsten har den pædagogiske eller politiske kraft, men den moderne dans åbner helt sikkert for erkendelser af noget, vi ikke helt har set på den måde før.”

– Ja, men faktisk lykkedes det dig her at give danserne en unik oplevelse af særlige måder at være i øje-

blikket på ved at forbinde sig gennem bevægelsens strøm, og personligt tror jeg faktisk på, at dansen kan medvirke til både at ændre vores måde-at-være-i-verden-på og dermed også vores måde at forstå verden på.

”Dansen forandrer ikke direkte verden, men indirekte, jo, meget. Derfor ville det også være et stort tab ikke at have den. Uheldigvis føler jeg, at dansen og performance kunstarterne efter 90'erne forsøger at indrette sig efter krav udefra om bare at producere noget som appellerer, som bare ser godt ud, men der er også en overfladiskhed indefra. Det er meget begrænsende.

– Hvordan ser du på den moderne dans' idéer om kroppen?

”Det er interessant at se, at alle disse ting, som vi gør med kroppen i dansen, faktisk er meget terapeutiske og meget inspireret både af orientalske kropsideer og af den vestlige dans, fra klassisk ballet, fra jazz, osv. Det er et bredt og meget forskelligt grundlag, men det er, hvad vi gør. Vi undersøger og skifter hele tiden.”

– Er du inspireret af de orientalske tanker?

”Ja, det er jeg. Det er også dét, der er den store forandring fra Merce Cunningham til Judson Church. Folk holdt op med at tage danseklasser og begyndte i stedet for at gå til yoga, tai chi og

Dans er et ukodet tegnsystem, synlig lyd, mangfoldige og unikke billeder. Dansen vokser ud af kvalitative skift, som er produceret af foranderlige kvantiteter, som består af særskilte differentieringer, uligheder, kunstige konstruktioner af udvalgte bevægelser, andre strukturer, andre syntakser, som arbejder imod vanemæssige handlinger, som kredser producerende for at undvige eller undgå kontrol. På en meget ydmyg ikke voldsom måde tager dansen fat i en krop, som kan give modstand, skabe nye perceptionsmuligheder, producere nye begreber, som ikke kan knyttes til en allerede givne begrebsopfattelse. Dans er opfindelser, skabelser, ikke kommunikation af meddelelser. Dans er løfter om forandringens mulighed.

(Uddrag af Christina Capriolis video Body, interrupted)

Hvis vi kan tænke på kunst som et produkt, en konkret begivenhed i forskellige former, som spejler og forklarer noget om tiden, så er det ikke bare repræsentationer, men det er formning af noget, som vi ikke har set, noget vi ikke er opmærksom på, noget vi ikke er bevidste om.

Videoen Body, interrupted: Christina Caprioli, choreography and dance. Mateusz Herczka, Video & computer, Arne Mällnäs Music. CCAP bredgränd 2, 11130 Stockholm, Sweden, tel. 46 8 545 200 55, fax + 46 8 21 31 82 .

kampkunst. Så skiftede ikke blot kropsteknikken og kropserfaringen og tankerne om kroppen, men hele filosofien om kroppens og bevægelsens betydning, og det tror jeg er meget sundt, selv om jeg er vesterlænding, europæer, hvid, kvinde i 40erne (latter). Jeg påstår ikke, at jeg ved noget om det orientalske, men jeg forstår, hvad de søger. Jeg tror, at det ville være et godt sted at være for os i den vestlige verden for at vokse som mennesker i vores samfund."

– Det står grundlæggende for en meget anderledes holdning i relation til dét at møde øjeblikket og at forbinde kroppen og det kosmiske. Det er en helt anden livsforståelse. Du udtrykte det i klassen som "hvert eneste punkt er lige vigtigt". Jeg kunne ikke lade være med at tænke, at det er den holdning, der trænes i zen-meditation, hvor enhver praksis kobles til et fuldstændigt nærvær.

"Ja, det er idéen om meditation, og det er også idéen i minimalisme. Vi har troet, at minimalisme og postmodernisme handlede om form som en formalitet, men det er meget mere end det. Vi købte kun indpakningen. Vi fik ikke fat i det væsentlige. I træningen og for de studerende er det meget konkret. Det handler simpelt hen om en anden måde at tilnærme sig stoffet på.

Når jeg kører et koreografisk kursus, føler jeg, at det er afgørende, at de studerende bliver bedre teoretisk informeret. De må studere dans ved også at studere andre ting. Dans er ikke komplet i sig selv. I nogle dansekredse er det også vigtigt at bække den tanke, at dansen er krop og ikke tanke. De to sider hører fuldstændig sammen i en moderne dansetræning."

△